

дрізд уміють наслідувати голоси інших тварин, можуть вимовляти навіть окремі людські слова.

Опишіть «мову» різних тварин, за допомогою якої вони спілкуються між собою.

Поки що вченим не пощастило розшифрувати те, про що повідомляють пернаті. Однак не за го-рами той час, коли на книжкових полицях з'явиться словник-довідник пташиних сигналів. І це буде ще однією перемогою на шляху до пізнання мови тварин.

Завдання для весняних спостережень і практичних робіт.

1. Поміркуйте.

Люди здавна помітили: зміна сезонів спричинює зміну явищ у живій і неживій природі. Рік у рік вони повторюються у певній послідовності. Скажімо, вільха сіра зацвітає на кілька днів раніше, ніж ліщина, солов'ї повертаються з вирію після зябликів, плоди шипшини дозрівають услід за малиною... Чи завжди так буває?

2. Перевірте.

У кожної прикмети свої секрети.

Явдоха (14 березня) красна — вся весна красна, на огірки врожай.

Яка погода 1 квітня, така ж і 1 жовтня, і навпаки.

Грім на початку квітня — буде тепле літо.

Коли 21 квітня гарна погода, то буде пожеже літо, коли негода — літо дощове й холодне.

Якщо квітневий дощ починається великими краплинами, то він ненадовго.

У квітні вітер з південного заходу — чекай тривалої негоди.

13 травня ясний схід сонця — на пожеже літо.

24 травня, на Мокія, туман — буде мокре літо.

Коли в травні дощ, то жито буде.

Багато хрущів — на сухе літо.

Довгі бруньки на деревах — спізниться літо.

3. Зіставте пори року.

Весна багата на квітки, а осінь — на сніпки.

Весною сій — восени збереш.

Проспиш весною — заплачеш зимою.

Ранньої весни на снігу навколо дерев з'являються лунки, що утворюються внаслідок відбиття сонячних променів від стовбурів. Ці лунки мають неправильну форму і витягнуті на південь. Перевірте це за компасом.

4. Поспостерігайте.

Не прогайте: перший весняний дощ, першу грозу, першу вранішню росу.

Чи знаєте ви? Поблизу швейцарського міста Ельм є гора Чінгел, а в одному з її відрогів — отвір, що має власну назву Мартінсloch, тобто діра Мартіна. За тиждень до початку календарної весни (а розпочинається вона 20—21 березня, у день весняного рівнодення) промені сонця проходять точно крізь отвір й «виринають» із протилежного схилу гори. Це захоплює видовище триває 3 хв. Місцеві жителі сприймають його як сигнал: весна іде! Кажуть, що Мартінсloch служив колись для спостереження неба й визначення астрономічних дат.

5. Допитливим на замітку.

Дехто думає, що наші місцеві граки не відлітають зимувати на південь. А насправді — від-

літають. І повертаються з південних областей до своїх гнізд у березні. А в нас зимують інші граки, північні.

6. За своїми спостереженнями доповніть таблицю:

Птахи в'юрок	Строки прильоту
жайворонки (чубатий, великий степовий)	середина березня
шпак, вільшанка,	кінець березня
зеленяк	початок квітня
трясогузка	середина квітня
вівчарик, іволга	друга половина квітня
горихвістка	кінець квітня
дрозди	середина квітня — початок травня
синьошийка	перша половина травня
соловей, славки,	середина травня
дїбровник	

Чому одні птахи прилітають у нашу місцевість раніше, а інші — пізніше? Повернувшись з вирію, вони починають шукати місце для гнізда, і багатьом з них ви можете допомогти. Як саме?

7. Домашній зоокуточок.

Весною дуже часто хворіють домашні тварини. Це й зрозуміло: довга зима, електричне освітлення замість сонця, мало вітамінів у їжі. Як цьому зарадити? Не забудьте проростити овес. Для птахів зелень дрібно ріжуть і додають у м'які корми. Черепахам і гризунам свіже листя можна давати цілим. Котам і собакам подрібнену зелень додають в супи і каші.

8. Поспостерігайте.

Рано навесні, коли водойми очищуються від льоду, простежте, як із них одна за одною виповзають після зимового сну коричневі жаби і рухаються до найбільш прогрітих ділянок суш. Це — трав'яні жаби. Розгляньте їх.

Не прогайте першого коування зозулі; появи комерів (перші укуси), метеликів, бджіл; початку випасання худоби на пасовищі.

Цвіт одного дерева зовсім не схожий на цвіт іншого. Який з них можна порівняти із свічкою, сережкою, китицею?

9. Дослід.

Поспостерігайте, як квітки кропиви дводомної розкидають пилок. Найкраще це робити вранці. Свіжозрізані пагони з китицями зелених квіток поставте в посудину з водою і для створення вологого мікроклімату накрийте скляним ковпаком. Через 1—2 год ковпак зніміть і рослину разом із посудиною виставте на сонячне світло. Одразу ж почнеться досить тривалий «артилерійський вогонь».

10. Що відлякує шкідників?

Смородина часто хворіє й перестає плодоносити через ураження кліщем. Цього шкідника відлякують часник і цибуля: вони виділяють особливі біологічно активні речовини — фітонциди. Тож спробуйте посадити їх під кущем ягід.

Яблуні уражуються плодохеркою. Кріп і помідори навколо дерева створюють своєрідну захисну зону.

Полуниці — улюблені ласощі слимаків. Кілька рядків петрушки навколо ділянки ягідника — і ви позбудетесь непроханих гостей. Відтак і врожайність зросте.

Бобових дуже не люблять кроти, тому там, де вони оселилися, посадіть кілька кущів квасолі.

11. Редиска з весни до осені.

Кожен з вас, мабуть, любить редиску. Як її вирощувати, щоб мати повсякчас свіжу?

Сіяти редиску починають з ранньої весни, за-

лежно від потреби, через кожні 10—15 днів на відстані 8—10 см рядок від рядка. Норма висіву — 100—120 г на сотку (100 м²).

Сходи з'являються через 4—5 днів. Їх доглядають, проріджуючи (відстань між рослинами має становити 2—3 см), періодично прозпушуючи ґрунт у міжряддях і знищуючи бур'яни.

З. В. ДРУЗЬ,

Викладач
Криворізького педінституту